

Arvoisa jäsenlaitos

LAKISÄÄTEISEN TAPATURMAVAKUUTUKSEN HALLINTO-OHJEET

Tapaturmavakuutuslakiin on tehty 1.1.2004 voimaantulleita muutoksia (säädöskokoelmanumero 1373/2003), joilla on tarkistettu lakisääteisen tapaturmavakuutuksen menettelytapoja koskevia hallintosäännöksiä. Lakisääteisessä tapaturmavakuutuksessa noudatettavia menettelytapoja koskevat yleislakeina myös hallintolaki (434/2003), kielilaki (423/2003) sekä laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (13/2003).

Lakisääteisen tapaturmavakuutuksen menettelytapasäännöksillä tarkoitetaan niitä normeja, joissa säännellään tapaturmavakuutuslain mukaisen vakuutus- tai korvausasian vireilletuloa, asian selvittämistä ja käsittelyä, päätöksen antamista ja sen korjaamista. Tapaturmavakuutuslaki (TapVakL), hallintolaki, kielilaki, laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (jäljempänä sähköinen viranomaisasiointilaki) muodostavat yhdessä työtapaturmaturvan toimeenpanon menettelytapanormiston. Mainittujen lakien lisäksi asiasta on säännöksiä myös perustuslaissa ja julkisuuslaissa.

TVL:n kiertokirjeellä 5/2004 on lähetetty tiedoksi 1.1.2004 voimaantullutta tapaturmavakuutuslain muutosta koskeva lakiteksti ja kiertokirjeellä 28/2003 hallituksen esitys (HE 159/2003). Hallintolaki on lähetetty kiertokirjeellä 29/2003, kielilaki kirjeellä 7/2004 ja laki sähköisestä viranomaisasioinnista kirjeellä 11/2003.

Tässä kiertokirjeessä kerrotaan lakisääteisen tapaturmavakuutuksen toimeenpanoa koskevista, eri laeissa olevista menettelytapasäännöksistä ja annetaan niiden tulkinnasta soveltamisohjeita.

SISÄLLYS**sivu**

1. Lainsäädäntö	3
1.1. Perustuslaki	3
1.2. Hallintolaki	3
1.3. Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa	4
1.4. Kielilaki, saamen kielilaki	5
1.5. Tapaturmavakuutuslaki	6
2. Hyvän hallinnon perusteet	7
2.1. Yleistä hyvän hallinnon perusteista	7
2.2. Hallinnon oikeusperiaatteet	7
2.3. Palveluperiaate ja palvelun asianmukaisuus	8
2.4. Neuvonta	8
2.5. Hyvän kielenkäytön vaatimus	9
2.6. Viranomaisten yhteistyö	9
3. Yleiset asian käsittelyä koskevat vaatimukset	10
3.1. Käsittelyn viivytyksettömyys	10
3.2. Käsittelyn julkisuus	10
3.3. Asioiden käsitteleminen yhdessä	10
3.4. Asiakirjan täydentäminen	10
3.5. Asiamies ja avustaja	11
3.6. Katselmus, tarkastus, suullinen todistelu	11
3.7. Tulkitseminen ja kääntäminen	11
3.8. Kielilaki – suomi ja ruotsi	12
3.9. Esteellisyys	12
4. Työtapaturmavakuutuksen korvausasian käsittely	14
4.1. Vireilletulo	
4.1.1. Korvausasia vireille tapaturmailmoituksella, lääkärintodistuksella jne.	14
4.1.2. Määräajat	14
4.2. Korvausasian selvittely vakuutuslaitoksessa	
4.2.1. Pääsääntönä vakuutuslaitoksen selvitysvelvollisuus	15
4.2.2. Selvityspyyntö ja määräajan asettaminen	16
4.2.3. Selvitys asianosaiselta ja hänen tietojenantovelvollisuus	16
4.2.4. Kuuleminen	17
4.3. Asian ratkaiseminen ja päätöksen antaminen	
4.3.1. Päätöksen antamisen määräaika	19
4.3.2. Päätöksen muoto, sisältö ja perusteleminen	20
4.3.3. Päätös työnantajalle	20
4.3.4. Tiedoksianto	21
4.3.5. Valitusosoitus	22
4.4. Päätöksen korjaaminen	22
4.5. Sähköinen asiointi korvausasiassa	23
5. Työtapaturmavakuutuksen vakuutusasian käsittely	24
6. Puhevallan käyttäminen työtapaturmavakuutuksessa	
6.1. Vajaavaltaisen puhevalta	24
6.2. Edunvalvojan oikeus käyttää puhevaltaa	24
6.3. Päämiehen ja edunvalvojan tai huoltajan kuuleminen	25
6.4. Tapaturmavakuutuslain erityissäännös lähiomaisen puhevallasta	25

1. LAINSÄÄDÄNTÖ

1.1. Perustuslaki

Suomen perustuslaki (731/1999, jäljempänä perustuslaki) tuli voimaan 1.3.2000. Perustuslain 2 luvussa on säännökset perusoikeuksista. Perusoikeussäännökset tulivat käytännössä samansisältöisinä voimaan jo 1.8.1995 hallitusmuodon kakkoslukuun, josta ne siirrettiin sellaisinaan uuteen perustuslakiin sen tullessa voimaan.

Oikeus sosiaaliturvaan on perusoikeus. Perustuslain 19 §:n nojalla jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Lailla myös taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana sekä lapsen syntymän ja huoltajan menetyksen perusteella. Lakisääteinen tapaturmavakuutus turvaa omalta osaltaan yksilön perusoikeutta sosiaaliturvaan, kun työntekijälle sattuu työtapaturma tai hän sairastuu ammattitautiin.

Oikeusturvasta perusoikeutena säädetään perustuslain 21 §:ssä. Sen mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Pykälän mukaan käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla. 1.1.2004 voimaantullut hallintolaki sisältää perustuslain 21 §:n takaaman oikeusturvaperusoikeuden sisällölliset vaatimukset.

Hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle säädetään perustuslain 124 §:ssä. Pykälä on merkityksellinen muun muassa lakisääteisen tapaturmavakuutuksen kannalta, koska tapaturmavakuutuslain täytäntöönpano määritellään julkiseksi hallintotehtäväksi ja perustuslain 124 §:ssä säädetään niistä edellytyksistä, jolloin julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle. Lain mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia.

1.2. Hallintolaki

Vuoden 2004 alusta voimaantullutta hallintolakia sovelletaan myös yksityisiin niiden hoitaessa julkisia hallintotehtäviä. Hallintolain 2 §:n 3 momentissa tarkoitettulla julkisella hallintotehtävällä viitataan samaan käsitteeseen kuin perustuslain 124 §:ssä.

Julkisella hallintotehtävällä tarkoitetaan verraten laajaa hallinnollisten tehtävien kokonaisuutta, johon kuuluu lakien toimeenpanoon sekä yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen oikeuksia, velvollisuuksia ja etuja koskevaan päätöksentekoon liittyviä tehtäviä. Lakisääteisessä tapaturmavakuutuksessa on kyse tapaturmavakuutuslain toimeenpanosta ja siinä tehdään sekä vakuutus- että kor-

vaustoiminnassa yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen oikeuksia, velvollisuuksia ja etuja koskevia päätöksiä. Tällaisia päätöksiä ovat muun muassa korvausasiassa annettavat päätökset sekä takaisinperintäpäätökset, samoin kuin vakuuttamisvelvollisuutta koskevat ratkaisut. Näiden valmistelu asian vireilletulosta ja käsittelystä päätöksen antamiseen ja mahdolliseen takaisinperintään katsotaan olevan julkinen hallintotehtävä.

Hallintolaki on hallintoa koskeva yleislaki, jota sovelletaan, jos muussa laissa ei ole siitä poikkeavia säännöksiä, tai jota sovelletaan muuta lainsäädäntöä täydentävästi. Muun muassa tapaturmavakuutuslaissa on hallintolaista poikkeuksen tekeviä säännöksiä, joita siis sovelletaan hallintolain asemesta. Toisaalta hallintolakia sovelletaan eräiltä osin tapaturmavakuutuslakia täydentävästi (esimerkiksi päätöksessä olevan virheen korjaamista koskevat hallintolain 52-53 §:n menettelysäännökset).

Hallintoasian sähköisestä vireillepanosta ja käsittelystä sekä päätöksen sähköisestä tiedoksiannosta säädetään sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa (hallintolain 5 §:n 2 momentti).

Hallintolaissa on säännöksiä sekä hyvän hallinnon perusteista (2 luku) että hallintoasian vireilletulosta ja asian käsittelystä (luvut 4-8). Lisäksi laissa säädetään muun muassa hallintopäätöksen ja muun asiakirjan tiedoksiannosta, 9 ja 10 luku.

1.1.2004 voimaantullutta hallintolakia sovelletaan voimaantulon jälkeen vireille tulleisiin hallintoasioihin, kuitenkin siten, että uuteen käsittelyyn palautettuihin asioihin sovelletaan hallintolakia. Ennen hallintolain voimaantuloa vireille tulleisiin asioihin sovelletaan silloin voimassa olleita säännöksiä. Jos muussa laissa on viittaus hallintomenettelylakiin, asiakirjan lähettämisestä annettuun lakiin tai tiedoksiannosta hallintoasioissa annettuun lakiin, katsotaan viittauksen hallintolain voimaantulon jälkeen tarkoittavan viittausta hallintolakiin.

Hallintolailla kumottiin hallintomenettelylaki (598/1982), asiakirjan lähettämisestä annettu laki (74/1954) sekä tiedoksiannosta hallintoasiassa annettu laki (232/1966).

1.3. Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa

1.2.2003 voimaantullutta sähköistä viranomaisasiointilakia sovelletaan perinteisten viranomaisten lisäksi myös silloin, kun hallintoasian käsittely on muun kuin julkisyhteisön tehtävänä. Lakia sovelletaan siten myös lakisääteisen tapaturmavakuutuksen vakuutus- ja korvausasioihin. Sitä täydentää laki sähköisistä allekirjoituksista (14/2003).

Laissa säädetään muun muassa viranomaisten velvollisuuksista sähköisten asiointipalvelujen järjestämiseen (2 luku), sähköisen viestin lähettämisestä (3 luku) sekä päätösasiakirjan sähköisestä allekirjoittamisesta ja sähköisestä tiedoksiannosta (4 luku).

Viranomaisen, jolla on tarvittavat tekniset, taloudelliset ja muut valmiudet, on niiden rajoissa tarjottava kaikille mahdollisuus lähettää ilmoittamaansa sähköiseen osoitteeseen tai määriteltyyn laitteeseen viesti asian vireille saattamiseksi.

si tai käsittelemiseksi. Tällöin on lisäksi kaikille tarjottava mahdollisuus lähettää sähköisesti viranomaiselle sille toimitettavaksi säädettyjä tai määrättyjä ilmoituksia, sen pyytämiä selvityksiä tai muita vastaavia asiakirjoja taikka muita viestejä.

Viranomaisen on pyrittävä käyttämään asiakkaan kannalta teknisesti mahdollisimman yhteensopivia ja helppokäyttöisiä laitteita ja ohjelmistoja. Viranomaisen on myös varmistettava riittävä tietoturvallisuus asiointissa ja viranomaisten keskinäisessä tietojenvaihdossa.

Viranomaisen tulee sopivalla tavalla ilmoittaa sähköisessä asiointissa käytettävät yhteystietonsa. Jos oikaisuvaatimus tai valitus voidaan tehdä viranomaiselle myös sähköisesti, tällainen yhteystieto on ilmoitettava oikaisuvaatimus- tai valitusosoituksessa. Oikaisuvaatimuksen ja valituksen tekemisessä noudatetaan muutoin, mitä niistä erikseen säädetään.

Sähköinen viesti toimitetaan viranomaiselle lähettäjän omalla vastuulla.

Laissa säädetty sähköisten asiointipalvelujen järjestämisvelvoite on suhteellinen. Siinä otetaan huomioon viranomaisen käytettävissä olevat tiedolliset, taidolliset ja taloudelliset voimavarat. Laissa ei ole siten säädetty ehdotonta velvoitetta järjestää näitä palveluja. Toisaalta jos mahdollisuudet sähköiseen asiointiin ovat olemassa, on niitä tarjottava kaikille viranomaisen kanssa asioiville.

1.4. Kielilaki, saamen kielilaki

Vuoden 2004 alusta voimaantullutta kielilakia sovelletaan myös yksityisiin siltä osin kuin niille on lailla tai lain nojalla säädetty julkisia hallintotehtäviä (25 §).

Kielilain tarkoituksena on turvata perustuslaissa säädetty jokaisen oikeus käyttää tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia. Tavoitteena on taata jokaisen oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ja hyvään hallintoon kielestä riippumatta, samoin toteuttaa yksilön kielelliset oikeudet ilman, että niihin tarvitsee erikseen vedota.

Kielilaki sisältää säännöksiä muun muassa oikeudesta käyttää suomea ja ruotsia (2 luku), asian käsittelykielestä viranomaisessa (3 luku), toimituskirjan ja muun asiakirjan kielestä (4 luku), kielellisten oikeuksien turvaamisesta (5 luku), viranomaisten työkielestä (6 luku) sekä yleisessä tiedottamisessa käytettävästä kielestä (7 luku).

Vuoden 2004 alusta on tullut voimaan myös saamen kielilaki (1086/2003), jossa säädetään saamelaisten oikeudesta käyttää omaa kieltään tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa sekä julkisen vallan velvollisuuksista toteuttaa ja edistää saamelaisten kielellisiä oikeuksia. Lakia sovelletaan sen soveltamisalasäännöksen nojalla mm. Maatalousyrittäjien eläkelaitokseen. Jos julkinen hallintotehtävä on lailla annettu yksityiselle, sitä koskee sen hoitaessa tätä tehtävää saamelaisten kotiseutualueella, mitä laissa säädetään viranomaisesta (lain 18 §). Saamelaisella on oikeus omassa asiassaan tai asiassa, jossa häntä kuullaan, käyttää saamen kieltä.

Saamelaisella on lisäksi oikeus pyynnöstä saada maksuton saamenkielinen käännös hallintoasiassa annetusta päätöksestä tai muusta asiakirjasta, jos asia koskee hänen oikeuttaan, etuaan tai velvollisuuttaan. Hänellä on myös oikeus tulkkaukseen asian suullisessa käsittelyssä (19-20 §).

1.5. Tapaturmavakuutuslaki

Hallintolaki on yleislaki, jota sovelletaan, jos erityislaissa ei toisin säädetä. Lakisääteistä tapaturmavakuutusta koskee erityislakina tapaturmavakuutuslaki, joten sen täytäntöönpanoa koskevia menettelytapasäännöksiä sovelletaan hallintolain asemesta työtapaturmavakuutuksessa.

Tapaturmavakuutuslaki sisältää moninaisia työtapaturmavakuutuksen toimeenpanoa koskevia säännöksiä. Osa säännöksistä on vakuuttamisvelvollisuutta, korvattavia vahinkotapahtumia ja korvauksia koskevia materiaalisia säännöksiä. Toisaalta tapaturmavakuutuslaissa on myös vakuutus- ja korvausasian käsittelyä koskevia menettelytapasäännöksiä, samoin kuin vuonna 2002 tarkistettuja tietosuojasäännöksiä.

Nykyisellään tapaturmavakuutuslaissa on erityisesti menettelytapasäännöksiä seuraavista asiaryhmistä: asian vireilletulo ja selvittäminen (TapVakL 39-41, 41 a, 41 b, 41 c §), vajaavaltaisen puhevalta (TapVakL 41 a § 3 mom., 42 §), esteellisyysperusteet (TapVakL 41 a §), päätöksessä olevan virheen korjaaminen (TapVakL 53 f §) ja päätöksen tiedoksianto (TapVakL 41 e §). Näitä sovelletaan hallintolain sijaan.

Eräiltä osin hallintolakia sovelletaan täydentävästi mainittujen tapaturmavakuutuslain säännösten ohella, muun muassa työtapaturman korvausasian selvittämisessä. Vuoden 2004 alusta myös työtapaturmavakuutusasian kuulemiseen sovelletaan hallintolain 6 lukua.

Hallintolain 2 luvun säännöksiä hyvän hallinnon perusteista sovelletaan sellaisenaan lakisääteisessä tapaturmavakuutuksessa.

2. HYVÄN HALLINNON PERUSTEET

2.1. Yleistä hyvän hallinnon perusteista

Hallintolain 2 luvussa säädetään myös lakisääteistä tapaturmavakuutusta harjoittavien vakuutuslaitosten toimintaan yleisesti sovellettavista hyvän hallinnon perusteista ja asetetaan toiminnalle tietyt laadulliset vähimmäisvaatimukset. Hyvän hallinnon perusteita koskevien säännösten tarkoituksena on täydentää hallintoasiassa noudatettavia menettelyllisiä säännöksiä. Hyvän hallinnon perusteet koskevat hallintotoimintaa kokonaisuutena, ei vain päätöksentekoa. Hyvän hallinnon perusteiden toteutumista esimerkiksi lakisääteisessä tapaturmavakuutuksessa takaa niiden huomioon ottaminen jo korvaus- ja vakuutusasian käsittelyprosesseja rakennettaessa ja mallinnettaessa.

2.2. Hallinnon oikeusperiaatteet

Viranomaisen, myös vakuutuslaitoksen, harkintavaltaa ohjaavia hallinnon oikeusperiaatteita ovat hallintolain 6 §:n nojalla

- yhdenvertaisuusperiaate,
- tarkoitussidonnaisuuden periaate,
- objektiviteettiperiaate,
- suhteellisuusperiaate sekä
- luottamuksensuojaperiaate.

Yhdenvertaisuusperiaatteella tarkoitetaan sitä, että viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti. Myös perustuslain 6 §:ssä säädetään yhdenvertaisuusperiaatteesta, joka eräänä perusoikeutena edellyttää, että viranomainen soveltaa lakia tekemättä muita eroja kuin laista ilmenee. Työtapaturmavakuutuksen korvaustoiminnassa eräänä keskeisenä periaatteena on korvauskäytännön yhtenäisyys, jolla tarkoitetaan sitä, että tapaturmavakuutuslakia sovelletaan yhdenmukaisesti sekä eri vakuutuslaitoksissa että yleensäkin samanlaisissa korvaustapauksissa. Korvauskäytännön yhtenäisyyden vaatimus perustuu tapaturmavakuutuslakiin ja toteuttaa osaltaan perustuslain yhdenvertaisuusperiaatetta.

Tarkoitussidonnaisuuden periaate tarkoittaa sitä, että viranomaisen on käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomainen ei saa ryhtyä edistämään muita tarkoituksia kuin niitä, jotka kuuluvat sen tehtäväpiiriin ja sisältyvät tapaukseen sovellettavan lain tavoitteisiin. Työtapaturmavakuutuksessa toteutetaan perustuslain takaamaa oikeutta sosiaaliturvaan ja tapaturmavakuutuslaki sisältää säännökset muun muassa korvattavista vahinkotapahtumista ja suoritettavista korvauksista. Työtapaturmavakuutuksen vakuutus- ja korvausasian käsittelyssä vakuutuslaitoksen on noudatettava tapaturmavakuutuslakia ja sen tavoitteita.

Objektiviteettiperiaatteella tarkoitetaan sitä, että viranomaisen toimien on oltava puolueettomia. Sen keskeinen sisältö on se, että viranomaisen hallintotoiminta ei saa perustua epäasiallisiin tai hallinnolle muuten vieraisiin perusteisiin. Virkamiehen on käyttäydyttävä asiakkaita kohtaan asiallisesti ja sovinnollisuutta edistäen.

Suhteellisuusperiaate edellyttää, että viranomaisen toimien on oltava oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on oltava asianmukaisia, tarpeellisia ja oikein mitoitettuja sen tavoitteen kannalta, joihin kyseisillä toimilla pyritään. Työtapaturmavakuutuksessa ei voida esimerkiksi vaatia asianosaiselta enempää lisäselvitystä kuin on tarpeen asian ratkaisemiseksi. Samoin selvitysten hankkiminen tulee tapahtua vähiten vaivaa ja kustannuksia tuottavalla tavalla.

Luottamuksensuojaperiaate tarkoittaa sitä, että viranomaisen toimien on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia. Periaatteen keskeisenä sisältönä on se, että yksityisen tulee voida luottaa viranomaisen toiminnan oikeellisuuteen ja virheettömyyteen sekä viranomaisien tekemien hallintopäätösten pysyvyyteen. Lähtökohtaisesti luottamuksensuojan periaate rajoittaa edunsuovien päätösten peruuttamista taannehtivin vaikutuksin ja yleensäkin päätösten muuttamista yksityiselle haitalliseen suuntaan. Luottamuksen suojaamiseen eivät toisaalta oikeuta yksityisen tietoinen lainvastainen menettely tai se, että oikeustilan muutos on ollut ennakoitavissa.

Työtapaturmavakuutuksessa luottamuksensuojaperiaatteella on yhteys muun muassa neuvontavelvollisuuteen. Korvaus- ja vakuutusasian neuvontatilanteessa luottamuksensuojaperiaate korostaa neuvonnan merkitystä ja neuvoja antavan henkilön pätevyyttä ja asiantuntemusta. Asiakkaalle annettava informaatio ei saa luoda sellaisia odotuksia, joiden perusteella hänelle syntyisi luottamuksensuojaperiaatteeseen nojautuva oikeus vahingonkorvaukseen, kun annettujen neuvojen perusteella asiakkaalle muodostunut oikeutettu odotus ei toteudu ja tästä on aiheutunut hänelle vahinkoa.

Luottamuksensuojaperiaate vaikuttaa myös päätöksen asia- ja kirjoitusvirheiden korjaamisessa, samoin kuin takaisinperinnässä. Tästä syystä niiden edellytykset on nimenomaisesti kirjattu lakiin.

2.3. Palveluperiaate ja palvelun asianmukaisuus

Asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomainen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti (hallintolain 7 §). Palveluperiaate ja viranomaisen tehtävien tuloksellinen hoitaminen merkitsevät hallituksen esityksen (HE 72/2002) perustelujen mukaan sitä, että asiointi tulisi voida tapahtua sekä hallinnossa asioivan että viranomaisen kannalta mahdollisimman nopeasti, joustavasti ja yksinkertaisesti sekä kustannuksia säästäen.

2.4. Neuvonta

Viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Neuvonta on maksutonta. Jos asia ei kuulu viranomaisen toimivaltaan, sen on pyrittävä opastamaan asiakas toimivaltaiseen viranomaiseen (hallintolaki 8 §). Tässä yhteydessä neuvonta tarkoittaa hallintoasian käsittelyn menettelyä koskevaa neuvontaa.

Työtapaturmavakuutuksen korvausasiassa annettavasta neuvonnasta ja palvelusta on erityissäännös TapVakL 41 c §:ssä. Vakuutuslaitos on velvollinen

antamaan työntekijälle korvausasiassa tapaturmavakuutuslain edellyttämän neuvonnan ja palvelun työntekijän omalla kielellä joko suomeksi tai ruotsiksi. Jos vakuutuslaitos ei näin menettele, Tapaturmavakuutuslaitosten liiton on annettava työntekijälle mainittua neuvontaa ja palvelua. Kielellisistä oikeuksista säädetään nykyisin vuoden 2004 alusta voimaantulleessa kielilaissa.

Kuten edellä on jo todettu, neuvonnassa ja myös muussa etukäteistiedotuksessa on otettava huomioon hallinnon oikeusperiaatteisiin kuuluva luottamussensuojaperiaate ja siihen liittyvä mahdollinen yleiseen vahingonkorvausoikeuteen perustuva korvausvelvollisuus.

2.5. Hyvän kielenkäytön vaatimus

Viranomaisen on käytettävä asiallista, selkeää ja ymmärrettävää kieltä. Hyvän kielenkäytön vaatimus kohdistuu sekä kirjalliseen että suulliseen esitystapaan.

Asiakkaan oikeudesta käyttää omaa kieltään viranomaisasioinnista säädetään erikseen kielilaissa ja Suomea sitovissa kansainvälisissä sopimuksissa (hallintolaki 9 §).

Työtapaturmavakuutuksessa hyvän kielenkäytön vaatimus konkretisoituu käytännössä useimmiten korvausasian päätöksissä ja niiden perusteluissa. Päätöksen perustelut tulisi kirjoittaa siten, että päätöksen saajan voi olettaa yksiselitteisesti ymmärtävän päätöksen sisällön ja saavan sen perusteista riittävästi tietoa. Hyvän kielenkäytön vaatimus edellyttää päätökseltä sekä kielellistä että sisällöllistä selkeyttä.

2.6. Viranomaisten yhteistyö

Viranomaisen on toimivaltansa rajoissa ja asian vaatimassa laajuudessa avustettava toista viranomaista tämän pyynnöstä hallintotehtävän hoitamisessa sekä muutoinkin pyrittävä edistämään viranomaisten välistä yhteistyötä (hallintolaki 10 §).

Työtapaturmavakuutuksessa on erityissäännöksiä, joilla laajennetaan vakuutuslaitoksen toimivaltaa korvausasian käsittelyssä. TapVakL 43 §:n perusteella vakuutuslaitoksella on velvollisuus käsitellä korvausasiaa, vaikka korvausvastuu ei lopullisesti kuuluisikaan tälle vakuutuslaitokselle. Näin ollen vakuutuslaitoksen toimivalta yksittäisessä korvausasiassa ei rajoitu vain niihin vahinkoihin, joiden perusteella vakuutuslaitos on korvausvelvollinen.

3. YLEISET ASIAN KÄSITTELYÄ KOSKEVAT VAATIMUKSET

Työtapaturmavakuutusasian vireilletuloon ja käsittelyyn sovelletaan sekä hallintolakia että tapaturmavakuutuslakia. Hallintolakia sovelletaan niiltä osin kuin tapaturmavakuutuslaissa ei ole erityissäännöksiä. Lisäksi sähköisen asioinnin osalta sovelletaan sähköistä viranomaisasiointilakia. Käytettävästä kielestä on säännöksiä sekä kielilaissa (suomi ja ruotsi) ja saamen kielilaissa että tulkitsemisesta ja kääntämisestä hallintolaissa.

3.1. Käsittelyn viivytyksettömyys

Asia on käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä.

Työtapaturmavakuutuksen korvausasian käsittelyaikoihin sovelletaan ns. kolmen kuukauden sääntöä (TapVakL 41 b §, katso tarkemmin kohta 4.3.1.).

Vakuutuslaitoksen on esitettävä asianosaisen pyynnöstä arvio päätöksen antamisajankohdasta sekä vastattava käsittelyn etenemistä koskeviin tiedusteluihin.

3.2. Käsittelyn julkisuus

Hallintoasia käsitellään julkisesti, jos niin on säädetty tai erityisen säännöksen nojalla päätetty. Työtapaturmavakuutuksen osalta tällaisia säännöksiä ei ole, joten työtapaturmavakuutusasioiden käsittely ei ole julkista.

Asiakirjojen julkisuudesta ja asianosaisen tiedonsaantioikeudesta säädetään julkisuuslaissa. Työtapaturmavakuutuksen korvausasiakirjat sekä osa vakuutusasiakirjoistakin on julkisuus- ja tapaturmavakuutuslain perusteella salassa pidettäviä. Katso tarkemmin TVL:n kiertokirje 25/2002 lakisääteisen tapaturmavakuutuksen vakuutus- ja korvausasioiden tietosuojasäännöksistä.

3.3. Asioiden käsitteleminen yhdessä

Jos viranomaisessa tehtävä päätös saattaa merkittävästi vaikuttaa muun samassa viranomaisessa vireillä olevan asian ratkaisemiseen, viranomaisen on valmisteltava asiat yhdessä ja ratkaistava samalla kertaa, jollei yhdessä käsittelemisestä aiheudu haitallista viivytystä tai jollei se ole asian laadun taikka luonteen vuoksi tarpeetonta.

3.4. Asiakirjan täydentäminen, erityisesti allekirjoitus

Jos viranomaiselle toimitettu asiakirja on puutteellinen, viranomaisen on kehoitettava lähettäjää määrääjassa täydentämään asiakirjaa, jollei se ole tarpeetonta asian ratkaisemiseksi. Asiakirjan lähettäjälle on ilmoitettava, miten asiakirjaa on täydennettävä.

Asiakirjaa ei tarvitse täydentää allekirjoituksella, jos asiakirjassa on tiedot lähettäjistä eikä asiakirjan alkuperäisyyttä ja eheyttä ole syytä epäillä.

Jos työtapaturmavakuutuksen tapaturmailmoituksesta puuttuu työnantajan allekirjoitus, täydentämisen tarve on ratkaistava tapauskohtaisesti. Jos allekirjoit-

tus puuttuu ja on epäselvää, onko tapaturmailmoitus työnantajan täyttämä, ilmoitus on syytä lähettää allekirjoitettavaksi sellaiselle työnantajan edustajalle, jolla on oikeus tapaturmailmoituksen allekirjoittamiseen. Toisaalta, jos allekirjoitus puuttuu, mutta muuten ei ole aihetta epäillä työnantajan tapaturmailmoituksen oikeellisuutta, ei ole tarvetta täydentää asiakirjaa allekirjoituksella.

Työtapaturmavakuutusasiaa koskeva valituskirjelmä on hallintolainkäyttölain 24 §:n perusteella allekirjoitettava, joten sen puuttuminen edellyttää asiakirjan palauttamista valittajalle tai hänen lailliselle edustajalleen allekirjoitettavaksi. Myös sähköisesti toimitettu valituskirjelmä on allekirjoitettava joko jälkikäteen omakätisesti tai sähköisistä allekirjoituksista annetun lain mukaisella sähköisellä tunnistamismenetelmällä.

3.5. Asiamies ja avustaja

Hallintoasiassa saa käyttää asiamiestä ja avustajaa. Asiamiehen on esitettävä valtakirja tai muulla luotettavalla tavalla osoitettava olevansa oikeutettu edustamaan päämiestä (hallintolaki 12 §). Valtakirja on viranomaisen määräyksellä yksilöitävä, jos toimivallasta tai sen laajuudesta on epäselvyyttä. Asianajan ja julkisen oikeusavustajan tulee esittää valtakirja ainoastaan, jos viranomainen niin määrää.

3.6. Katselmus, tarkastus, suullinen todistelu

Hallintolaissa on erityisinä asian selvittämisen keinoina mainittu myös katselmus (38 §), tarkastus (39 §) ja suullinen todistelu (40 §). Hallintolain 40 § teki tapaturmavakuutuslain täytäntöönpanoasetuksen (850/1948) 6 §:n tarpeettomaksi ja se on kumottu 2004 alusta. Suullinen todistelu koskee todistajan kuulemistavalla tai vakuutuksen nojalla tai asianosaisen kuulemistavalla kuulemista kuulemisen nojalla. Hallinto-oikeus antaa virka-apua suullisten todistuskeinojen käyttämiseksi.

3.7. Tulkitseminen ja kääntäminen – muut kielet kuin suomi, ruotsi ja saami

Velvollisuus tulkitsemisen ja kääntämisen järjestämiseen koskee hallintolain mukaan niitä asioita, jotka voivat tulla vireille viranomaisen aloitteesta. Näin on meneteltävä, jos

- 1) romani- tai viittomakieltä taikka muuta kieltä käyttävä asianosainen ei osaa viranomaisessa käytettävää suomen tai ruotsin kieltä, tai
- 2) asianosainen ei vammaisuuden tai sairauden perusteella voi tulla ymmärrettäviksi.

Asia voidaan tulkita tai kääntää sellaiselle kielelle, jota asianosaisen voidaan todeta asian laatuun nähden riittävästi ymmärtävän.

Työtapaturmavakuutusta koskeva asia tulee vain poikkeuksellisesti vireille vakuutuslaitoksen aloitteesta eikä yleistä velvollisuutta tulkitsemiseen ja kääntämisen siten ole. Poikkeuksena tästä on saamen kielilakiin perustuva saamelaisen oikeus tulkittavaksi ja käännökseen. Viranomaisaloitteisesti vireille tuleva työtapaturmavakuutusasia voisi olla TVL:n vastuulle kuuluva vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyöntitapaus ja sakkomaksun määrääminen työnantajalle. Tällainen asia voi tulla vireille esimerkiksi viranomaisten yhteisen selvi-

tystyön yhteydessä. Työtapaturmavakuutuksen korvausasia tulee vireille joko työnantajan tai vahingoittuneen työntekijän toimesta, ei vakuutuslaitoksen aloitteesta.

Hallintolain mukaan viranomaisen voi kuitenkin asian selvittämiseksi tai asianosaisen oikeuksien turvaamiseksi huolehtia tulkitsemisesta ja kääntämisestä yllä kuvatun tavoin myös silloin, kun asia ei ole tullut vireille viranomaisen aloitteesta. Näin voidaan menetellä myös työtapaturmavakuutuksessa.

Tulkitsemisesta ja kääntämisestä saamenkielelle säädetään saamen kielilaisissa.

3.8. Kielilaki – suomi ja ruotsi – sekä saamen kielilaki

Suomen ja ruotsin kieltä käyttävän oikeudesta viranomaisen järjestämään tulkkaukseen sekä käännökseen säädetään kielilaissa. Hallintoasian käsittelykielenä on kaksikielisessä viranomaisessa asianosaisen kieli.

Työtapaturmavakuutusasiassa asianosainen saa siten käyttää joko suomea tai ruotsia oman valintansa mukaan. Päätös annetaan asian käsittelykielellä. Asian valmisteluun ja käsittelyyn liittyvät asiakirjat voidaan viranomaisen harkinnan mukaan laatia osittain suomen ja osittain ruotsin kielellä. Ilmoituksissa, kutsuissa ja kirjeissä, jotka lähetetään asianosaiselle, on asian käsittelykielestä riippumatta käytettävä vastaanottajan kieltä – suomea tai ruotsia - jos se on tiedossa tai kohtuudella selvitettävissä, taikka sekä suomea että ruotsia.

Saamen kielilain mukaan saamelaisella on oikeus omassa asiassaan tai asiassa, jossa häntä kuullaan, käyttää saamen kieltä. Hänellä on myös lakiin perustuva oikeus pyynnöstä saada maksutta hallintoasian päätös käännettyä saamenkielelle sekä oikeus saada tulkkaus asian suullisessa käsittelyssä.

TapVakL 41 c §:ssä on erityissäännös työntekijän oikeudesta korvausasiassaan käyttää omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia.

3.9. Esteellisyys

Esteellisyydestä, esteellisyysperusteista sekä esteellisyyden ratkaisemisesta on säännökset hallintolain 27-30 §:ssä. Niitä sovelletaan myös työtapaturmavakuutuksessa.

Hallintolain esteellisyyttä koskevan pääsäännön mukaan virkamies ei saa osallistua asian käsittelyyn eikä olla läsnä sitä käsiteltäessä, jos hän on esteellinen. Esteellinen virkamies ei saa osallistua sellaiseen toimeen, jolla voi olla vaikutusta asian lopputulokseen.

Virkamies on hallintolain 28 §:n mukaan esteellinen

- 1) jos hän tai hänen läheisensä on asianosainen,
- 2) jos hän tai hänen läheisensä avustaa taikka edustaa asianosaista tai sitä, jolle asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä,
- 3) jos asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa hänelle tai hänen laissa tarkemmin määritellyille läheisille (mm. puoliso, lapset ja

- lapsenlapset, vanhemmat ja isovanhemmat, sisarukset, muu erityisen läheinen henkilö, virkamiehen entinen puoliso),
- 4) jos hän on palvelussuhteessa tai käsiteltävään asiaan liittyvässä toimeksiantosuhteessa asianosaiseen tai siihen, jolle asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa,
 - 5) jos hän tai hänen laissa määritelty läheisensä on hallituksen, hallintoneuvoston tai niihin rinnastettavan toimielimen jäsenenä taikka toimitusjohtajana tai sitä vastaavassa asemassa sellaisessa yhteisössä, säätiössä, valtion liikelaitoksessa tai laitoksessa, joka on asianosainen tai jolle asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa,
 - 6) jos hän tai hänen laissa määritellyt läheisensä kuuluu viraston tai laitoksen johtokuntaan tai siihen rinnastettavaan toimielimeen ja kysymys on asiasta, joka liittyy tämän viraston tai laitoksen ohjaukseen tai valvontaan,
 - 7) jos luottamus hänen puolueettomuuteensa muusta erityisestä syystä vaarantuu.

Hallintolaissa olevat esteellisyysperusteet eivät ole muuttuneet aikaisemmista, sen sijaan esteellisyysperusteisiin sisältyvä virkamiehen läheisen (sukulaisen) käsitteeseen on tehty muutoksia, katso tarkemmin hallintolain 28 §:n 2 momentti.

TapVakL 41 a §:n 3 momentti sisältää yhden poikkeuksen hallintolain esteellisyysperusteisiin: vakuutuslaitoksen toimihenkilö ei ole pelkästään toimihenkilö asemansa vuoksi esteellinen käsittelemään tapaturmavakuutuslain täytäntöönpanoon kuuluvaa asiaa,

- jossa vakuutuslaitos, jonka palveluksessa hän toimii, on työnantajan asemassa, tai asiaa
- joka koskee vakuutuslaitoksessa tapaturmavakuutuslain mukaisen turvan järjestänyttä työnantajaa, tällaisen työnantajan palveluksessa olevaa tai yrittäjää.

Jos erityissäännöstä ei olisi, vakuutuslaitoksen toimihenkilöt olisivat hallintolain perusteella esteellisiä käsittelemään vakuutuslaitoksessa vakuutettuina olevien henkilöiden vakuutus- ja korvausasioita. Tämä johtuu siitä, että toimihenkilö on hallintolain 28 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetussa palvelussuhteessa työtapaturmavakuutusasian toiseen asianosaiseen eli vakuutuslaitokseen.

Virkamiehen esteellisyyttä koskeva kysymys on ratkaistava viipymättä. Virkamies ratkaisee itse kysymyksen esteellisyydestään, toisin sanoen hänen on itse tiedettävä jääviytensä. Monijäsenisen toimielimen jäsenen tai esittelijän esteellisyydestä päättää kuitenkin toimielin. Jäsen tai esittelijä saa osallistua esteellisyyttään koskevan asian käsittelyyn vain, jos toimielin ei olisi ilman häntä päätösvaltainen eikä hänen tilalleen ole ilman huomattavaa viivytystä saatavissa esteetöntä henkilöä.

Esteellisyyttä koskevaan päätökseen ei saa hakea erikseen oikaisua eikä muutosta valittamalla.

Esteellisen virkamiehen tilalle on viipymättä määrättävä esteetön virkamies. Virkamies saa kuitenkin käsitellä kiireellisen asian, jonka ratkaisuun esteellisyys ei voi vaikuttaa.

4. TYÖTAPATURMAVAKUUTUKSEN KORVAUSASIAN KÄSITTELY

4.1. Vireilletulo

4.1.1. Korvausasia vireille tapaturmailmoituksella, lääkärintodistuksella jne.

Pääsääntöisesti korvausasia tulee vireille tapaturmailmoituksella. Työnantaja täyttää tapaturmailmoituksen ja toimittaa sen vakuutuslaitokselle. Tapaturmailmoitus tulee tehdä TVL:n hyväksymän kaavan mukaista lomaketta käyttäen (TapVakL 39 §).

Korvausasia voi tulla vireille muutoinkin, esimerkiksi suullisesti, ja vakuutuslaitoksella on velvollisuus ryhtyä selvittämään asiaa. Vakuutuslaitoksella on velvollisuus ryhtyä selvittämään korvausasiaa saatuaan lääkärintodistuksen tai työtapaturmaa koskevan poliisitutkintapöytäkirjan tai vakuutuslaitokselle on muutoin tullut tieto tapaturmasta, jonka johdosta on otaksuttavissa korvausvelvollisuus (TapVakL 41 a §).

Työnantajan tapaturmavakuutuslakiin perustuva velvollisuus tehdä työtapaturmaa tai ammattitautia koskeva ilmoitus vakuutuslaitoksella on eräs työtapaturmavakuutuksen erityispiirre. Tapaturmailmoituksen täyttäminen on osa työtapaturma-asian käsittelyä ja antaa työnantajalle mahdollisuuden lausua oma mielipiteensä korvausasiassa.

Työtapaturmavakuutuksen korvausasian vireilletulomuotojen moninaisuudella varmistetaan sitä, että työtapaturmassa vahingoittunut työntekijä saa kaikissa tapauksissa hänelle perusoikeutena kuuluvat tapaturmavakuutuslain mukaiset korvaukset.

Avopuolison leskeneläkkeestä on laissa (TapVakL 23 a § 2 mom.) erityismääräys, jonka mukaan se suoritetaan hakemuksesta. Muutoin vahingoittuneen tai muun korvauksensaajan ei tarvitse nimenomaisesti hakea tapaturmavakuutuslain mukaisten korvausten suorittamista, vaan vakuutuslaitoksella on oma-aloitteinen velvollisuus selvittää oikeus korvauksiin.

4.1.2. Määräajat

Tapaturmavakuutuslaissa on korvauksen hakemista koskevia määräaika-säännöksiä. Niiden käytännön merkitys on kuitenkin vähäinen. Työsuhteessa tehtyä työtä koskevat korvausasiat tulevat pääsääntöisesti vireille nopeasti tapaturman satuttua. Laissa oleviin määräaikoihin ei myöskään usein vedota. Korvaus- ja oikeuskäytännön taustalla on ajatus työtapaturmavakuutuksesta osana pakollista sosiaaliturvaa, jossa tilanteita ja olosuhteita tulkitaan korvauksensaajalle myönteisesti ja jossa halutaan varmistaa työtapaturmassa vahingoittuneen tapaturmavakuutuslain mukaisten oikeuksien toteutuminen.

Tapaturmavakuutuslain mukaista korvausta on haettava vakuutuslaitokselta tai tapaturmailmoitus on tehtävä vakuutuslaitokselle yhden vuoden kuluessa tapaturman sattumispäivästä. Jos korvausasian vireilletulo työntekijästä johtuvasta syystä on kohtuuttomasti viivästynyt, voidaan häneltä viivästymisajalta evätä korvaus, ei kuitenkaan vireilletuloa edeltävän vuoden ajalta.

Hallintolain säännöksiä asiakirjan lähettäjän vastuusta ja asiakirjan saapumispäivästä sovelletaan työtapaturma-asiaan. Asiakirja toimitetaan asiassa toimivaltaisen viranomaisen asiantuntijalle lähettäjän omalla vastuulla. Asiakirjan lähettäjälle on pyynnöstä annettava todistus asiakirjan kirjaamisesta tai muusta rekisteröinnistä. Jos asiakirjan lähettämiselle on asetettu määräaika, lähettäjän on huolehdittava siitä, että asiakirja saapuu viranomaiseen määräajassa.

Asiakirjan katsotaan saapuneen viranomaiseen sinä päivänä, jona asiakirja on annettu viranomaiselle. Postitse lähetetyn asiakirjan saapumispäiväksi katsotaan myös se päivä, jona lähetys on saapunut viranomaisen postilokeroon tai viranomaiselle on toimitettu ilmoitus lähetyksen saapumisesta postiyritykseen.

TapVakL 41 §:n 3 ja 4 momentissa on lisäksi erityissäännöksiä tapaturmailmoituksen tekemisestä. Tapaturmailmoitus on määräajassa tehty, jos ilmoitus on ennen määräajan umpeutumista pantu postiin vakuutuslaitokselle lähetettäväksi.

TapVakL 43 §:ssä on säännös, jonka mukaan myös muun kuin korvausvelvollisen vakuutuslaitoksen on selvitettävä korvausasiaa ja maksettava vahingoituneelle korvauksen ennakkoa. Näin ollen työtapaturmavakuutuksen korvausasian vireilletulo ja sen määräajat eivät edellytä, että tapaturmailmoitus tms. selvitys olisi tullut korvausvelvolliselle vakuutuslaitokselle, vaan kaikilla lakisääteistä tapaturmavakuutusta harjoittavilla vakuutuslaitoksilla on lakiin perustuva velvollisuus ryhtyä selvittämään korvausasiaa saatuaan sitä koskevan ilmoituksen.

4.2. Korvausasian selvittely vakuutuslaitoksessa

4.2.1. Pääsääntönä vakuutuslaitoksen selvitysvelvollisuus

Korvausasian selvittämistä koskevat sekä yleislain, hallintolain, että tapaturmavakuutuslain säännökset. Hallintolain mukaan viranomaisen on huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot ja selvitykset. Asianosaisen on esitettävä selvitystä vaatimuksensa perusteista ja muutoinkin myötävaikutettava vireille panemansa asian selvittämiseen. Tapaturmavakuutuslaissa on erityissäännöksiä tapaturmavakuutuslain mukaisen korvausasian selvittelystä.

Työtapaturmaa koskevan tapaturmailmoituksen, vakuutustodistuksen, lääkärin todistuksen tai muun selvityksen saatuaan vakuutuslaitoksen on huolehdittava siitä, että kaikki korvauksen ratkaisua varten tarvittavat asiakirjat on sillä mahdollisimman nopeasti käytettävissä (TapVakL 41 a §). Tapaturmavakuutuslain mukaista selvitysvelvollisuutta korostaa se, että työtapaturman korvausasiassa on kyse perustuslain takaaman perusoikeuden toteuttamisesta.

Käytännössä vakuutuslaitoksen on oma-aloitteisesti ryhdyttävä selvittämään korvausasiaa ja hankkimaan korvauskäsittelyssä tarvittavia asiakirjoja. Vakuutuslaitoksella on myös oma-aloitteinen velvollisuus suorittaa vahingoituneelle ne tapaturmavakuutuslain mukaiset korvaukset, joihin vahingoituneella lain mukaan ja saatujen selvitysten perusteella on oikeus.

Lääkärinlausuntojen ja muun lääketieteellisen selvityksen toimittamisesta on tapaturmavakuutuslaissa erityissäännös (41 §). Sen mukaan vakuutuslaitokselle on toimitettava korvauksen saamista varten lääkärin antama selvitys vammasta tai sairaudesta. Käytännössä vakuutuslaitos pyytää lääkärinlausunnon suoraan hoitolaitokselta. Lääkärinlausunto työtapaturman tai ammattitaudin aiheuttamasta vammasta tai sairaudesta on annettava TVL:n hyväksymän kaavan mukaista lomaketta käyttäen (ns. E-lääkärinlausuntolomake).

Työtapaturmissa ja ammattitaupeissa tehdään toisinaan aikaavievää työtä sen selvittämiseksi, mikä on korvausvelvollinen vakuutuslaitos. Toisaalta oikeus saada korvausta työtapaturman takia on jo perustuslaissa taattu perusoikeus ja työtapaturmavakuutus on osa pakollista sosiaaliturvaa. Näistä syistä tapaturmavakuutuslaissa on säännös, jonka perusteella vakuutuslaitos on velvollinen selvittämään korvausasiaa ja maksamaan korvauksen ennakkoa, vaikka vastuu kyseisen vahingon korvaamisesta ei lopullisesti kuuluisikaan sille (43 §). Tämä koskee tilanteita, joissa vakuutuslaitokselle on tehty ilmoitus työtapaturmasta ja oikeus korvaukseen on riidaton, mutta vakuutuslaitos katsoo korvausvelvollisuuden kuuluvan toiselle vakuutuslaitokselle. Jollei päästä yksimielisyyteen siitä, mikä vakuutuslaitos on korvausvelvollinen, on kysymys alistettava tapaturmalautakunnan ratkaistavaksi. Asiassa on myös pyydettävä tapaturma-asiain korvauslautakunnan lausunto.

4.2.2. Selvityspyyntö ja määräajan asettaminen

Selvittämisvelvollisuutensa toteuttamiseksi vakuutuslaitos pyytää usein sekä vahingoittuneelta työntekijältä, hänen työnantajaltaan sekä ulkopuolisilta, esimerkiksi toisilta viranomaisilta, erilaisia tietoja.

Selvityspyyntönsä vakuutuslaitoksen on yksilöitävä se, mistä erityisistä seikoista selvitystä on esitettävä. Selvityspyyntönsä yksilöinnin tavoitteena on nopeuttaa asian käsittelyä ja helpottaa pyydetyn selvityksen laatimista. Sillä toutetaan myös hallinnon oikeusperiaatteisiin kuuluvaa suhteellisuusperiaatetta, ei pyydetä sellaista selvitystä, joka ei ole asian ratkaisemisen kannalta tarpeellista. Myös henkilötietojen suojaan liittyvistä syistä selvityspyyntönsä on tarpeen yksilöidä ne tiedot, joita pyydetään.

Hallintolain mukaan selvityksen esittämiseksi sekä asiakirjan täydentämiseksi ja selityksen antamiseksi on asetettava määräaika. Määräajan on oltava asian laatuun nähden riittävä ja sen on taettava pyynnön kohteena olevalle tosiasiallinen mahdollisuus toimia pyynnön mukaisesti. Lain mukaan asianosaiselle on ilmoitettava, ettei määräajan noudattamatta jättäminen estä asian ratkaisemista. Määräaikaa voidaan myös pidentää asianosaisen pyynnöstä, jos se on tarpeen asian selvittämiseksi.

4.2.3. Selvitys asianosaiselta ja hänen tietojenantovelvollisuus

Hallintolain mukaan asianosaisen on esitettävä selvitystä vaatimuksensa perusteista ja muutoinkin myötävaikutettava vireille panemansa asian selvittämiseen. Asianosaisen selvittämismvastuu on toissijainen viranomaisen selvittämismvelvollisuuteen nähden.

Tapaturmavakuutuslaissa on säännöksiä, jotka koskevat vahingoittuneen työntekijän ja korvauksensaajan velvollisuutta antaa tietoja korvausasian käsittelyä varten tai jotka muuten asettavat hänelle erityisiä velvollisuuksia.

Työntekijä ja korvauksensaaja ovat velvollisia vakuutuslaitoksen määräyksestä menemään vammansa tai sairautensa selvittämistä varten tutkittavaksi vakuutuslaitoksen nimeämälle lääkärille tai sen osoittamaan sairaalaan. Vakuutuslaitos maksaa tässä tapauksessa selvityksen kustannukset.

Vahingoittuneella työntekijällä ja muulla korvauksensaajalla on velvollisuus vakuutuslaitoksen pyynnöstä toimittaa selvitystä myös muista korvaukseen vaikuttavista seikoista. Tätä koskee edellä selostettu vaatimus selvityspyynnön sisällöstä ja määräajasta.

Korvausasian käsittely voidaan keskeyttää, jos vahingoittunut ei toimita vakuutuslaitokselle sen pyytämiä selvityksiä eikä asiaa voida ratkaista ilman pyydettyä selvitystä. Vakuutuslaitoksen on annettava keskeytyksestä päätös.

Tapaturmaeläkkeen, haattarahan tai perhe-eläkkeen saajille on laissa erityisiä tietojen antamiseen velvoittavia säännöksiä (TapVakL 45 §). Vakuutuslaitoksen pyynnöstä heidän on kerran vuodessa toimitettava väestörekisteriviranomaisen todistus tai muu luotettava selvitys, josta ilmenee korvauksensaajan olleen elossa korvauksen maksamisen ajalla. Leskellä on velvollisuus toimittaa selvitystä oikeudestaan perhe-eläkkeeseen. Lain 45 §:n 2 momentissa on lisäksi luettelo eräistä muista korvauksensaajan ilmoitettavista seikoista, esimerkiksi työkyvyn parantumisesta tai kuntoutuksen keskeytymisestä.

Hallintolain mukaan asianosainen voi esittää selvityksensä myös suullisesti, jos se on tarpeen asian selvittämiseksi ja kirjallinen menettely tuottaa asianosaiselle kohtuuttomia vaikeuksia (37 §). Viranomaisen on varattava tähän pyynnöstä mahdollisuus. Jos vakuutuslaitokselle tarjotaan asiaan vaikuttavaa selvitystä suullisesti, sen kirjaaminen esimerkiksi käsittelylehteen on tehtävä mahdollisimman luotettavasti ja selkeästi. Tästä on vaatimus hallintolain 42 §:ssä.

4.2.4. Kuuleminen

Työtapaturma-asian korvauskäsittelyn kuulemiseen sovelletaan suoraan hallintolain säännöksiä (34-36 §). Tapaturmavakuutuslaissa ei ole enää vuoden 2004 alusta kuulemista koskevaa erityissääntelyä. Sen sijaan siinä on edelleen säännökset korvausasian käsittelystä ja selvittelystä.

Hallintolain pääsääntönä on se, että asianosaiselle on ennen asian ratkaisemista varattava tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista vaatimuksista ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun.

Työtapaturman korvausasiassa kuuleminen on myös osa asian käsittelyä. Sen tavoitteena on edesauttaa korvausasian selvittelyä antamalla vahingoittuneelle työntekijälle mahdollisuus lausua oma käsityksensä asiasta. Kuuleminen toimii myös ennakollisena oikeussuojakeinona. Oikeus tulla kuulluksi omassa asiassaan on perustuslain 21 §:n mukaan lailla turvattava oikeussuojata.

Työnantajan osallistuminen korvausasian käsittelyyn ja työnantajan kuuleminen toteutuu lähtökohtaisesti siten, että työnantaja täyttää työtapaturmaa koskevan tapaturmailmoituksen ja toimittaa sen vakuutuslaitokselle. Korvausasiasta riippuen työnantajalta voidaan pyytää korvauskäsittelyn aikana muutakin selvitystä, esimerkiksi työsuhteesta, työansioista tai kuntoutusasiasta.

Edunvalvojan, huoltajan tai muun laillisen edustajan käyttäessä puhevaltaa on kuultava hänen päämiestään ja vastaavasti päämiehen käyttäessä puhevaltaa on kuultava edunvalvojaa, huoltajaa tai muuta laillista edustajaa, jos kuuleminen on tarpeen päämiehen edun vuoksi tai asian selvittämiseksi (hallintolaki 35 §).

Lähtökohtana asianosaisten kuuleminen

Kun vakuutuslaitoksella on käytettävissään kaikki korvausasian ratkaisuun tarvittavat asiakirjat, on erikseen arvioitava vahingoittuneen kuulemisen tarve. Vahingoittunutta on pääsäännön mukaan kuultava asiasta ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun siltä osin kuin häntä ei ole selvitysten hankkimisen yhteydessä riittävästi kuultu. Tästä kuulemisesta voidaan poiketa vain, kun hyväksytään vaatimus, joka ei koske toista asianosaista, tai kun kuuleminen on muusta syystä ilmeisen tarpeetonta.

Kuuleminen on tarpeen silloin, kun korvausasiassa on saatu samasta asiasta keskenään ristiriitaista selvitystä. Tällöin on asian selvittämiseksi pyydettävä asianosaista esittämään oma näkemyksensä saadusta selvityksestä.

Kuulemiseen on aihetta tapauksissa, joissa korvaus kokonaan tai osin hylätään taikka kyse on korvauksen vähentämisestä tai katkaisemisesta. Myös takaisinperintäpäätöksistä on syytä kuulla asianosaista.

Vahingoittunutta on kuultava vakuutuslaitoksen ulkopuolisilta asiantuntijoilta pyytämistä lausunnoista ja muusta vakuutuslaitoksen hankkimista selvityksistä, kun vakuutuslaitos on näiden selvitysten perusteella harkitsemassa kielteisen päätöksen tekemistä.

Myös VKK:n kuntoutuslausunnoista on syytä kuulla vahingoittunutta etenkin silloin, kun vakuutuslaitos harkitsee kielteisen päätöksen antamista.

Asian ratkaiseminen ilman kuulemista

Asian saa ratkaista asianosaista kuulematta muun muassa, jos hyväksytään vaatimus, joka ei koske toista asianosaista tai kuuleminen on muusta syystä ilmeisen tarpeetonta. Hallintolain 34 § sisältää määräykset niistä tilanteista, joissa asia voidaan ratkaista asianosaista kuulematta. Hallintolain mukaan pääsääntönä on asianosaisten kuuleminen ja kuuleminen on ilmeisen tarpeetonta vain poikkeuksellisesti.

Kun työtapaturmavakuutuksen korvausasiassa annetaan korvattavuutta koskeva myönteinen päätös, joka perustuu työnantajan täyttämään tapaturmailmoitukseen ja sitä tukeviin lääketieteellisiin ym. selvityksiin, kuuleminen on yleensä ilmeisen tarpeetonta.

Kuuleminen on yleensä ilmeisen tarpeetonta, kun vakuutuslaitoksen ratkaisu perustuu lääketieteelliseen syy-yhteysarviointiin vamman ja sattuneen tapaturman välillä.

Kuuleminen on ilmeisen tarpeetonta yleensä myös viranomaisen rekistereistä saaduista tiedoista, jollei niihin sisälly ristiriitaisuuksia.

Työtapaturman korvausasiassa keskeinen peruste kuulemisen tarpeettomuuden arvioinnissa onkin korvauskäsittelyssä saatujen selvitysten riittävyys ja ristiriidattomuus sekä se, onko vahingoittuneen kuulemisella mahdollista saada sellaista lisäselvitystä, joka voisi vaikuttaa asiassa tehtävään ratkaisuun.

Menettely kuulemisessa

Velvoite kuulemisen järjestämiseen kohdistuu siihen vakuutuslaitokseen, joka tapaturmavakuutuslain mukaan on velvollinen käsittelemään korvausasiaa. Se voi olla varsinainen korvaava vakuutuslaitos tai TapVakL 43 §:n mukainen selvitysvelvollinen vakuutuslaitos.

Korvausasian asianosaiselle ilmoitetaan kirjallisesti kuulemisen tarkoitus ja se, mistä seikoista hänen selitystään pyydetään. Kuulemiskirjeessä on otettava kantaa siihen, pyydetäänkö asianosaisen kannanottoa joko hankittuun lisäselvitykseen sinänsä vai siinä olevaan yksittäiseen asiaan.

Asianosaiselle ilmoitetaan selityksen antamiselle varattu määräaika ja se, ettei määräajan noudattamatta jättäminen estä asian ratkaisemista. Riittävänä kuulemisen määräaikana voidaan pitää esimerkiksi kahden viikon aikaa.

Asianosaiselle on toimitettava kuulemisen kohteena olevat asiakirjat alkupe-
räisinä tai jäljennöksinä taikka varattava muutoin tilaisuus tutustua niihin.

Kuulemismenettelystä ja kuulemisesta ilmoittamisesta on säännös hallintolain 36 §:ssä.

Kuuleminen ja Tapaturma-asiain korvauslautakunta käsittely

Tapaturma-asiain korvauslautakunta on antanut kiertokirjeellä 9/2003 ohjeita kuulemisesta korvauslautakuntaan lähetettävissä asioissa. Lautakunta tulee antamaan hallintolain voimaantultua vielä tarkentavia ohjeita.

4.3. Asian ratkaiseminen ja päätöksen antaminen

4.3.1. Päätöksen antamisen määräaika

Vakuutuslaitoksen on annettava korvausasiassa päätös viipymättä ja viimeistään kolmen kuukauden kuluessa saatuaan sellaiset riittävät selvitykset, joiden perusteella päätös voidaan antaa (TapVakL 41 b §).

Lisäksi vakuutuslaitoksen on maksettava päätökseensä perustuva korvaus 14 päivän kuluessa päätöksensä antamisesta ja muutoksenhakuelimen pää-

tökseen perustuva korvaus 30 päivän kuluessa siitä, kun vakuutuslaitos sai korvauksen suorittamiseen tarvittavat selvitykset ja päätös tuli lainvoimaiseksi.

Jos vakuutuslaitos ei noudata laissa määriteltyä korvauskäsittelyn määräaikaa eikä viivästymisen syynä ole asian käsittely tapaturma-asiaain korvauslautakunnassa tai muutoksenhakuasteessa, asianosainen voi tehdä TVL:lle hake-
muksen viivästyneen asian käsittelyn siirtymisestä TVL:lle (TapVakL 41 b §).

4.3.2. Päätöksen muoto, sisältö ja perusteleminen

Säännökset päätöksen muodosta, sisällöstä ja perustelemisestä ovat hallintolain 7 luvussa.

Tapaturma-asiaain korvauslautakunta on lisäksi antanut kiertokirjeen 3/2003 päätösten perustelemisestä työtapaturma- ja ammattitautiasioissa.

Päätös annetaan kirjallisesti ja siitä on käytävä selvästi ilmi:

- 1) päätöksen tehnyt viranomainen ja päätöksen tekemisen ajankohta
- 2) asianosaiset, joihin päätös välittömästi kohdistuu
- 3) päätöksen perustelut ja yksilöity tieto siitä, mihin asianosainen on oikeutettu tai veloitettu taikka miten asia on muutoin ratkaistu, sekä
- 4) sen henkilön nimi ja yhteystiedot, jolta asianosainen voi pyytää tarvittaessa lisätietoja päätöksestä.

Päätös on myös perusteltava. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet asian ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

Hallintolain 45 §:ssä on luettelo perusteista, joilla päätöksen perustelut voidaan jättää esittämättä. Näin voidaan menetellä muun muassa, jos päätöksellä hyväksytään vaatimus, joka ei koske toista asianosaista eikä muilla ole oikeutta hakea päätökseen muutosta tai perusteleminen on muusta erityisestä syystä ilmeisen tarpeetonta. Perustelut on kuitenkin aina esitettävä, jos päätös merkitsee olennaista muutosta vakiintuneeseen käytäntöön.

4.3.3. Päätös työnantajalle

Tapaturmavakuutuslaissa ei ole nimenomaista säännöstä korvausasian asianosaisista eikä siitä, milloin korvausasian päätös on annettava vahingoittuneen työntekijän lisäksi myös työnantajalle.

Työnantajan valitusoikeus korvausasiassa annettuun päätökseen määräytyy tapaturmavakuutuslain 53 a §:n perusteella. Sen perustelujen (HE 116/1994) mukaan muutoksenhakuoikeuden asianosaisuus edellyttää välitöntä oikeudellista etua asiassa. Vahingoittuneen lisäksi asianosaisen asemassa on usein myös työnantaja. Työnantajan asianosaisuus liittyy hallituksen esityksen mukaan tavallisimmin työnantajan oikeuteen saada työntekijälle tapaturman johdosta maksettua sairausajan palkkaa vastaava ansionmenetykskorvaus taikka työnantajan velvollisuuteen maksaa korvausta vakuutuksen omavastuun perusteella kustakin työtapaturmasta.

Työtapaturmavakuutuksen korvausasiassa annettava päätös annetaan näin ollen eräissä tapauksissa myös työnantajalle.

Sattuneen vahingon korvattavuutta koskeva ensimmäinen päätös annetaan pääsääntöisesti myös työnantajalle.

Jos työnantaja on maksanut työtapaturmassa vahingoittuneelle työntekijälle sairausajanpalkkaa, suoritetaan tapaturmavakuutuslain mukainen ansionmenetykskorvaus tältä osin työnantajalle ja sitä koskeva päätös annetaan myös työnantajalle. Sama koskee myös muita TapVakL 26 ja 48 §:n perusteella työnantajan suorittamia etuuksia.

Työnantajalle annettavaa korvausasian päätöstä koskee vuonna 2001 annettu Korkeimman oikeuden ennakkoratkaisu (KKO:2001:112). Tapauksessa oli kyse tapaturmavakuutuslain 53 a §:n 1 momentin tulkinnasta eli siitä, saako työnantaja valittaa työntekijänsä korvausasiassa annetusta korvattavuutta koskevasta päätöksestä. Korkein oikeus katsoi, että työnantajalla on oikeus valittaa ammattitautiasiansa tehdystä korvattavuutta koskevasta päätöksestä, koska työnantajan vakuutusyhtiöstä ottaman lakisääteisen tapaturmavakuutuksen vakuutusmaksujärjestelmänä oli täysomavastuullinen erikoismaksujärjestelmä, jossa vakuutusyhtiön työntekijälle maksamat korvaukset peritään kokonaisuudessaan vakuutusmaksuna työnantajalta. Työntekijän ammattitautiasian korvausratkaisulla oli välitön vaikutus työnantajan oikeudelliseen asemaan. Korkein oikeus viittasi päätöksensä perusteluissa lain 53 a §:n perusteluihin (HE 116/1994), katso edellä kerrottu.

KKO:n ennakkoratkaisun mukaisesti korvausasiassa annettava korvattavuutta koskeva päätös annetaan työnantajalle, jos työnantajan ottamaan työtapaturmavakuutukseen sovelletaan täysomavastuullista erikoismaksujärjestelmää.

Tietosuoja työnantajalle annettavissa korvausasian päätöksissä

Jos korvausasian päätös annetaan myös työnantajalle, vakuutuslaitoksen on huolehdittava siitä, ettei päätöksessä ole sellaisia työntekijää koskevia salassa pidettäviä seikkoja, joilla ei ole merkitystä työnantajan asianosaisaseman ja siihen liittyvien oikeussuojakeinojen käyttämisen kannalta. Työnantajalle annettavassa päätöksessä on myös mainittava se, että työnantajalla on julkisuuslakiin perustuva tietojen salassapito- ja vaitiolovelvollisuus sekä hyväksikäyttökielto.

4.3.4. Tiedoksianto

Tapaturmavakuutuslain mukainen päätös ja maksuunpano annetaan tiedoksi lähettämällä ne vastaanottajalle tämän ilmoittamaan postiosoitteeseen kirjeellä. Päätökseen on merkittävä päivä, jona se on postitettu, vastaanottajan nimi sekä tämän vakuutuslaitokselle ilmoittama osoite (TapVakL 41 e §).

Korvausasiaa koskevaa päätöstä ei siten tarvitse lähettää vastaanottajalle saantitodistusta käyttäen.

4.3.5. Valitusosoitus

Päätökseen, johon saa hakea muutosta valittamalla, on liitettävä valitusosoitus. Valitusosoitusta koskevat hallintolain 47-49 §. Aikaisemmin valitusosoituksesta säädettiin samansisältöisesti hallintolainkäyttölaissa.

Valitusosoituksessa on mainittava

- 1) valitusviranomainen,
- 2) viranomainen, jolle valituskirjelmä on toimitettava, sekä
- 3) valitusaika ja mistä se lasketaan.

Valitusosoituksessa on selostettava vaatimukset valituskirjelmän sisällöstä ja liitteistä sekä valituksen perille toimittamisesta.

Jos valittaminen on erityisen säännöksen nojalla kielletty tai päätös ei ole valituskelpoinen, päätökseen on sisällytettävä ilmoitus siitä, minkä säännöksen nojalla valittaminen ei ole mahdollista.

Jos valitusosoitusta ei ole annettu tai päätöksessä on virheellisesti ilmoitettu, ettei siihen saa hakea muutosta valittamalla, viranomaisen on annettava uusi lainmukainen valitusosoitus. Jos valitusosoitus on virheellinen, on annettava uusi valitusosoitus, jos sitä pyydetään valitusosoituksessa mainitussa tai säädettyssä valitusajassa. Valitusaika alkaa kulua uuden valitusosoituksen tiedoksiannosta.

4.4. Päätöksen korjaaminen

Vuoden 2004 alusta uutena päätöksen korjaamisen perusteena tapaturmavakuutuslakiin lisättiin menettelyvirhe, asia- ja kirjoitusvirheen lisäksi. Menettelyvirhe voi koskea muun muassa kuulemista, päätöksen perustelemista ja virkamiehen esteellisyyttä.

Päätöksen korjaamisen edellytyksistä on erityissäännökset tapaturmavakuutuslaissa (53 f §) hallintolain sijaan.

Korjaamisasian vireilletuloon ja käsittelyyn sovelletaan kuitenkin hallintolain 8 luvun säännöksiä.

Asia- ja menettelyvirhe

Jos vakuutuslaitoksen päätös perustuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen tai ilmeisen vääriin lain soveltamiseen taikka päätöstä tehtäessä on tapahtunut menettelyvirhe, vakuutuslaitos voi poistaa virheellisen päätöksensä ja ratkaista asian uudelleen. Päätöksen korjaaminen asianosaisen vahingoksi edellyttää asianosaisen suostumusta.

Kirjoitus- tai laskuvirhe

Vakuutuslaitoksen on myös korjattava päätöksessään oleva ilmeinen kirjoitus- tai laskuvirhe tai muu niihin verrattava selvä virhe. Virhettä ei saa korjata, jos korjaaminen johtaa asianosaiselle kohtuuttomaan tulokseen.

Korjaamisasian vireilletulo ja menettely

Korjaamisasian vireilletulosta ja käsittelystä säädetään hallintolain 52 ja 53 §:ssä. Korjaamisasia voidaan käsitellä joko asianosaisen vaatimuksesta tai viranomaisen omasta aloitteesta. Aloite on tehtävä tai vaatimus virheen korjaamiseksi on esitettävä viiden vuoden kuluessa päätöksen tekemisestä. Asiavirheen korjaaminen edellyttää, että asia käsitellään uudelleen ja asiassa annetaan uusi päätös. Kirjoitusvirhe korjataan korvaamalla virheen sisältävä päätös korjatulla päätöksellä. Asianosaiselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen kirjoitusvirheen korjaamista, ellei se ole tarpeetonta.

Jos korjattavaan päätökseen on haettu muutosta, korjaamisasian käsiteltäväksi ottamisesta on ilmoitettava ja siinä tehty päätös on toimitettava muutoksenhakuelimelle. Korjaamisasian käsittely ei vaikuta valitusajan kulumiseen.

Päätökseen, jolla viranomainen on hylännyt virheen korjaamista koskevan vaatimuksen, ei saa hakea muutosta valittamalla.

4.5. Sähköinen asiointi korvausasiassa

Sähköisellä asioinnilla työtapaturmavakuutuksen korvausasiassa voidaan tarkoittaa useampaa eri asiaa. Se voi olla sähköpostin käyttämisestä vakuutuslaitoksen ja korvauksensaajan/työnantajan yhteydenpidossa. Sähköisellä asioinnilla voidaan myös tarkoittaa varsinaista sähköistä asiointia, jossa muun muassa korvausasian päätös annetaan sähköisiä yhteyksiä käyttäen.

Näistä ensimmäiseen eli sähköpostin käyttämiseen on lakisääteistä tapaturmavakuutusta harjoittavilla vakuutuslaitoksilla olemassa tekniset valmiudet ja sitä voidaan käyttää työtapaturmavakuutusasiassa, samoin kuin puhelinta tai faksia. Jos asiakas haluaa käyttää sähköpostia työtapaturmavakuutusasiassa, hän vastaa viestin perilletulosta. Salassa pidettävien tietojen lähettämiseen nykyisellä sähköpostitekniikalla on syytä suhtautua varovaisesti, koska sähköpostiviestin luottamuksellisuutta ja siinä olevien tietojen salassapitoa ei kyetä teknisesti varmistamaan. Kuten kaikessa korvausasian käsittelyssä, myös sähköisessä asioinnissa on tarkistettava viestin vastaanottajan henkilöllisyys, esimerkiksi henkilötunnuksella. Sama vaatimus koskee myös puhelinpalvelua eikä sähköposti sinänsä siitä eroa.

Tapaturmavakuutuksen korvausasioissa, joissa käsitellään salassa pidettäviä tietoja, varsinainen sähköinen asiointi ja esimerkiksi päätöksen lähettäminen sähköisessä muodossa edellyttää tietoturvan kannalta suojattua teknistä yhteyttä. Näissä myös korostuu vaatimus tarkistaa sähköistä asiointia käyttävän henkilön henkilöllisyys. Työtapaturmavakuutuksen korvausasioissa ei tällä hetkellä ole mahdollisuutta varsinaiseen sähköiseen asiointiin.

5. TYÖTAPATURMAVAKUUTUKSEN VAKUUTUSASIAN KÄSITTELY

Lakisääteisen tapaturmavakuutuksen vakuutusasioiden käsittelystä ohjeistetaan erikseen TVL:n ylläpitämässä vakuutuskäsikirjassa. Tässä kiertokirjeessä ei siten kerrota vakuutusasioiden käsittelystä ja noudatettavista menettelytapa-säännöksistä.

Tämän ohjeistuksen kohtia 1-3 – lainsäädäntö, hyvän hallinnon perusteet ja yleiset asian käsittelyä koskevat vaatimukset – sovelletaan myös vakuutus-asioihin.

6. PUHEVALLAN KÄYTTÄMINEN TYÖTAPATURMAVAKUUTUKSESSA

6.1. Vajaavaltaisen puhevalta

Puhevallan käyttämisestä on säännöksiä sekä tapaturmavakuutuslaissa että hallintolaissa.

Perussääntö vajaavaltaisen puhevallan käyttämisestä on hallintolain 14 §:n 1 momentissa. Sen mukaan vajaavaltaisen puolesta käyttää puhevaltaa hänen edunvalvojansa, huoltajansa tai muu laillinen edustaja.

Tapaturmavakuutuslain mukaan alle 15-vuotiaan puhevaltaa muussa kuin henkilöä koskevassa asiassa käyttää hänen edunvalvojansa. Puhevaltaa ei si-
ten käytä alle 15-vuotias vajaavaltainen itse edes silloin, kun kyse on hänen vallitsemastaan tulosta tai sen sijaan tulleesta tulosta. Käytännössä tapatur-
mavakuutuslain erityissäännös koskee vajaavaltaisen ansionmenetyskorvauk-
sen ja pysyvän haitan korvausasioita. TapVakL 41 a §:n 3 momentin säännös
on poikkeus hallintolaista, jonka mukaan yleensä hallintoasiassa vajaavaltai-
sella on yksinään puhevalta asiassa, joka koskee hänen vallitsemaansa tuloa.

Hallintolain mukaan kahdeksantoista vuotta täyttänyt vajaavaltainen käyttää
itse yksin puhevaltaansa henkilöään koskevassa asiassa, jos hän kykenee
ymmärtämään asian merkityksen. Viisitoista vuotta täyttäneellä alaikäisellä ja
hänen huoltajallaan tai muulla laillisella edustajallaan on kummallakin oikeus
erikseen käyttää puhevaltaa asiassa, joka koskee alaikäisen henkilöä taikka
henkilökohtaista etua tai oikeutta.

6.2. Edunvalvojan oikeus käyttää puhevaltaa

Täysivaltaiselle määrätty edunvalvoja käyttää päämiehensä ohella itsenäisesti
puhevaltaa asioissa, jotka kuuluvat hänen tehtäviinsä. Jos edunvalvoja ja hä-
nen päämiehensä ovat puhevaltaa käyttäessään eri mieltä, päämiehen kanta
on ratkaiseva, jos hän kykenee ymmärtämään asian merkityksen.

Jos päämiehen toimintakelpoisuutta on rajoitettu muulla tavoin kuin vajaaval-
taiseksi julistamalla, edunvalvoja käyttää yksin päämiehen puhevaltaa asias-
sa, josta päämiehellä ei ole oikeutta päättää. Edunvalvoja ja hänen päämie-
hensä käyttävät kuitenkin yhdessä puhevaltaa asiassa, josta heidän tulee yh-
dessä päättää.

TVL on antanut kiertokirjeellä 28/2000 ohjeita holhouslainsäädännön uudistuksen aiheuttamista muutoksista työtapaturma-asioissa.

6.3. Päämiehen ja edunvalvojan tai huoltajan kuuleminen

Edunvalvojan, huoltajan tai muun laillisen edustajan käyttäessä puhevaltaa on kuultava hänen päämiestään ja vastaavasti päämiehen käyttäessä puhevaltaa on kuultava edunvalvojaa, huoltajaa tai muuta laillista edustajaa, jos kuuleminen on tarpeen päämiehen edun vuoksi tai asian selvittämiseksi.

6.4. Tapaturmavakuutuslain erityissäännös lähiomaisen puhevallasta

Tapaturmavakuutuslaissa on edelleen erityissäännös lähiomaisen tai muun läheisen henkilön oikeudesta käyttää puhevaltaa (42 §). Jos korvauksensaaja ei kykene iän, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi hoitamaan asioitaan eikä hänelle ole määrätty edunvalvojaa, vakuutuslaitoksen hyväksymä henkilön lähiomainen tai muu henkilö, joka on pääasiallisesti huolehtinut korvauksensaajasta, voi käyttää saajan puolesta puhevaltaa tapaturmavakuutuslain mukaista korvausta koskevassa asiassa. Katso tästä asiasta TVL:n kiertokirje 28/2000.

TAPATURMAVAKUUTUSLAITOSTEN LIITTO

Tapani Miettinen